

کر کے لایا تے سبد بولیا*:-

آسا محلہ ۱ واجا مت پکھا وچ بھاؤ .. بوئی انڈ سدا من چاؤ .. ایہا بھگت ایہو تپ تاؤ .. ات رنگ ناچہ رکھ رکھ پاؤ .. اپورے تال جانے صلاح .. بوڑ نچنا خوسیا من ماہ .. ا رہاؤ .. ست سنتوکھ وچہ دئی تال .. پیری واجا سدا نہال .. راگ ناڈ نہی دوجا بھاؤ .. ات رنگ ناچہ رکھ رکھ پاؤ .. آ بھو پھیری ہووے من چیت .. بہدیا اٹھدیا نیتا نیت .. لیٹن لیٹ جانے تن سواہ .. ات رنگ ناچہ رکھ رکھ پاؤ .. ۳ سکھ سبھا دیکھیا کا بھاؤ .. گرمکھ سننا ساچا ناؤ .. نانک آکھن ویرا ویر .. ات رنگ ناچہ رکھ رکھ پیر .. ۶ ۷

گورو صاحب نے کہا کہ خوب نچو گاؤ۔ پر تھادے گانے وچ نرنکار دی استت ہووے۔ راس دھارینے ایہہ سبد سن کے جھوم اٹھے۔ ہر پاسے دھن گورو نانک، دھن بابا نانک ہو گئی۔

---◆---

کھیمکرن شیخ ابراہیم نال پھر میل

جوہیں تساں پچھے پڑیا ہے کہ گورو صاحب جی دوسری اداسی موقعے پاک پٹن پدھارے سن تے بابا شیخ فرید دی درگاہ دے گدی نشین بابا شیخ ابراہیم (جنم ساکھیاں دا شیخ برہم) نال گوشٹاں کیتیاں سن۔ اودوں شیخ صاحب نے گورو صاحب کولوں اکال پرکھ نرنکار بارے طرحاں طرحاں دے سوال کیتے سن۔ کہ نرنکار نوں کس نے رچیا؟ رب کی ہے؟ قدرت کی ہے؟ نرنکار دے درشن کوے ہونگے آدی آدی۔

کیونکہ گورو صاحب قصور دے علاقے آئے ہوئے سن تاں انان نوں پیراں فقیراں توں پتہ لگا کہ شیخ ابراہیم اچ کلہ ایسے علاقے کسورو دو کوہ تے قصور۔ پٹی سڑھک (اچ دا کھیمکرن) لاگے ستلج دے بیلے وچ ڈیرہ جمائے ہوئے بن۔ گورو صاحب نے شیخ جی دے ڈیرے دے باہر جا اسن لایا۔

شیخ نوں جوہیں پتہ لگا کہ بابا نانک آئے ہن تے پالکی لے کے گیا تے گورو صاحب نوں ادر ستکار ساہت ڈیرے لے کے آیا۔ گورو صاحب نے شیخ جی دی استت وچ شدید بولیا:-

وڈہنس محلہ ۱ گنوتتی سہ راویا نرگن کوکے کائ .. جے گنوتتی تھی رہے تا بھی سہ راون جائ .. امیرا کنت ریسالو کی دھن اورا راولے جی .. ا رہاؤ .. کرنی کامن جے تھیئے جے مں دھاگہ ہوئی .. مانگ مل ن پائے لیجے چت پروئی .. آ راہ دسائی ن جلاں آکھاں امڑیاس .. تے سہ نال اکوٹنا کیو تھیوے گھر واس .. ۳ نانک ایکی باہرا دوجا نابی کوئی .. تے سہ لگی جے رہے بھی سہ راوے سوئی .. ۲ ۳

اگو شیخ صاحب نے خدا دی صفت صلاح وچ شعرو شاعری کہی۔ دو تن دن اتھے رگ کے گورو صاحب فروزپور نوں نکل گئے۔

29-1528 ای دا سماں ہے۔ بھاو چوتھی اداسی توں پہلاں۔ مردانہ نال ہے۔ ۱۵۲۴ ای۔ دیپالپرتے لاہور دے قتل عام دے بعد

گورو صاحب نے دور دور دی اداسیاں تاں کیتیاں ہی پر ایہہ نہی کہ پنجاب نوں اوہناں نجرینداز کیتا۔ کرتا ریور وسیبے توں بعد اوہ جدوں جی اودا نیڑے تیڑے (پنجاب اتے گرد نوائی) چلے جاندے۔ پچھے مقامی دورے - بھاگ ۱ وچ اپاں ویکھیا ہے کہ صاحب ٹلا جوگیاں جہلم دا علاقہ گھمدے۔ پھر مقامی دورے - بھاگ ۲ سیالکوٹ، ویشنودیوی، بہدرواہ، چمبا، سلطان پور بٹالا گاہندے۔ ایتکان صاحب لاہور و فروزپور نوں نکلدے۔ بھاگ ۳

---◆---

بابے دے قصور آگمن تے راسدھاریا نے نچ کے کھشی منائی

جدوں قصور واسیاں نوں پتہ لگا کہ گورو صاحب اتھوں دی جا رہے ہن تاں انان گورو صاحب نوں بیٹنی کر کے روک لیا تے اپنے ٹھا کر دوارے لے گئے۔ اوتھے راسدھاریے (ناچے بھگت تے کیرتینیے) موجود سن جو بھگوان نوں نچ مناؤں وچ وشواش رکھدے سن۔ پیراں وچ گھنگرو، ڈھول، چھینے، رباب آدی نال لیس ایہہ لوک تھان تھان جا کے بھگوان دا کیرتن کریا کردے سن۔ جوہیں گورو صاحب مندر پہنچے کیرتیاں نے رنگ بن دتا۔ گورو جی اوناں تے بہت پرسس ہوئے۔

کھیمکرن وکھے بھارت - پاک این سرحد دی این لکیرتے موجود بابا شیخ برہم دی مزار۔ اتھے مجور جٹ سکھ بندہ ہے۔ کھبے ہتھ بری پگ۔

پر صاحب نے اپدیش دتا کہ تھادھا ایہہ نچنا ورتھ ہے جے تسی نام دے سدھانت نوں ناں سمجھو تاں۔ اوتھے پھر گورو صاحب نے جیوں دی آخری سچائی تے گھٹ گھٹ وچ براجمان پر بھو بارے روشنی پائی۔ اتے دسیا کہ سکھ سبھا دیکھیا کا بھاؤ .. گرمت دی دیکھیا وچ پریم دی گل تے سچ تے نام ہے۔ گورو صاحب نے کہا اپنے ساز و جاؤ۔ آسا دا الاپ اچا

---◆---

زیداد سواد دے چکر 'چ ہی بندہ ماریا جاندے

رہے نے کجھ اچھا کھیل بنایا ہویا کہ اکثر ہر جیو دی موت عموماً اوہدے اپنے لالچ کارن ہی اودی ہے۔ ایتکان کجھ دن لاپوررہ کے سویرے سوکھتے لاپورون پھر راوی دریا دے نال نال جاندی ملتان والی سڑھک تے جا رہے سن۔ کتیں دا مہینہ سی۔

سوڈھی مہربان نے لکھیا ہے کہ جدوں گورو صاحب اداسی تے ہندے سن تاں بڑی مستی 'چ رہندے سن۔ نشانے تے پہنچن دی زیادہ انان نوں کاہل نہی سی ہندی بھ چلو کسے نیڑے دے پنڈ شہر ہی پہنچ جائے۔ کسے قسم دی کوئی اچھا جاں خواہش نہی سی ہندی۔ سوائے اک خواہش توں کہ کرتار دا ناں جیبا جائے۔ ہمیشاں انند چت رہندے سن۔ چلدیاں چلدیا جتھے وی انان دا من اودا بہاوی کوئی اجاڑ ہووے، ٹوا-ٹبا ہووے، موسم مطابق کوئی ٹھنڈی چھاں ہووے، کتے دھپ ہووے، خاص کر کے کوئی باغ بغیچا، تلا-ٹوبا، کسے دریا نالے دا کنارہ ہووے اوتھے بہہ جاناں جاں پھر جتھے رات پینی اوتھوں دے ہی ہو جانا۔ جدوں دل کرناں تاں مردانے نوں کہنا چھیڑ مردانیا رباب۔

کجھ قدرت دی رجا مردانہ وی اس حالات وچ خوش رہندا سی۔ در اصل مردانے نے بابے دی روحانی بلندی دے چمتکار کئی وار ویکھے پرکھے سن۔ اک دو وار جدوں مردا مردا بچیا سی تاں پھر بابے دا پکا غلام ہی بن چکا سی۔

لاپورون نکل جدوں پہلی رات بتائی تاں پورنماشہی والی رات سی۔ اک اجاڑ جہی تھان ڈیرہ لایا سی۔ لاگے لوکان کنکان جوں بیجے ہوئے سن۔ راوی دا کنڈھا ہون کر کے جنگلی جانور رات نوں عام پیندے سن۔ پنجاب دے علاقے دے کالے ہرناں دیا ڈاراں فصلان دا بہت نقصان کریا کردیا سن۔

ایسے طرحاں جدوں گورو صاحب تے مردانہ بیٹھے

سوڈھی ۲-۵۹۹ ادھارت۔ ایہہ شبد پہلاں دیوڑسدھ وی گایا سی صاحب نے۔

سوڈھی-۵۰۶، شیخ برہم نال پہلی ملاقات پاک پٹن وچ ہوئی دسیدی ہے۔ کیونکہ گورو صاحب پٹی دے علاقے وچ دی دو تن ویران نکلے سن اس کر کے ایہہ وی سنبھو ہے کہ پہلی ملاقات کھیمکرن ہی ہوئی ہووے۔ جنگل بیلا تاں زیادہ اس علاقے وچ ہی سی۔ آسا دی وار دیاں پہلیاں پوڑیاں کیسے پہلی ملاقات دوران ہی رچیاں ہونگیا کیونکہ وار دا بوری تھائی گئے جان دا وی ذکر اودا ہے۔

(سوڈھی ۲-۵۸۵)

نے لکھیا ہے کہ گورو صاحب کرتارپور سن تے 607 - 2 سوڈھی مردانہ اونوی دنی اپنے مایا کول پنڈ تلونڈی ہسنگ رہ رہا سی۔ ایہہ وی لکھیا ملدا ہے کہ گورو صاحب مردانے نوں کہندے نے میں اکلای ہی پٹی قصور دا علاقہ پھریا ہاں۔ ایو لگدا ہے چوتھی اداسی روانگی موقع گورو صاحب مردانے ن تلونڈی ہسنگ توں آپ لین اودے نے۔ تلونڈی ہسنگ - ایہہ کھڑی تلونڈی ہے اسیں نہی لیہے پائے۔ ایہہ ساکھی مکے دی اداسی توں پہلاں دی ہے۔

سن تاں دور کی ویکھدے ہن کہ ہرناں دی ڈار چگ رہی ہے تے اک ہرن لالچ وچ آ کے جٹ دی پیلی وچ وڑن دی کوشس کردا ہے۔ جٹ نے چہیرے واڑ لائی ہوئی ہے پر اک تھان تے واڑ کمزور ہے پر نال اوتھے اس نے پھاپی وی لائی ہوئی ہے۔

پنجاب دے علاقے وچ کالا ہرن ملدا سی۔ زیادہ شکار ہون کر کے ایہہ اتھوں الوپ ہو چکا ہے تے آج صرف ہریانہ تے راجستھان دے کجھ علاقیاں وچ ملدا ہے۔

ہرن ہمت کر کے ہری انگوری چگن واسطے

اچی چھال مار دے تے نال پھاپی وچ پھس جاندے۔ ایہہ ویکھ باقی دے سارے ہرن اوتھوں دوڑ جاندے ہن۔ پھسیا ہرن تڑپھدا کرلاؤدا ہے۔

اس دردناک نظارے نوں ویکھ گورو صاحب آساراگ وچ بیٹھ ششوبہت شبد بولدے ہن۔ منکھی من نوں سمجھاؤدے ہن کہ نرنکار کرتار دی ارادھنا کریا کر۔ پھر اوہ تینوں اچھیاں پھاپیاں توں بچائیگا۔ ایسے طرحاں بھوڑے دی وی اداہرن دندے ہن۔ پھر مچھی کوے شکاری دے جال وچ آپ مہارے آپھس دی ہے۔ سنسار دے مٹھے موہ آدی وچ جیو پھسدا ہے۔ حیرانی ہندی ہے اتھے گورو "میرے جیڑیا پردیسیا کت پوہ جنجالے رام۔" وی کہہ دندے ہن۔

شاید ایہہ مردانے نوں اشارے دے رہے ہن۔ پھر اک تھان وچھوڑے دی گل وی کمر گئے ہن:- "دنیا واہ وچھنیا میلہ سنجوگی رام" یاد رہے اس توں بعد چھیتی ہی چوتھی اداسی تے روانہ ہندے ہن۔ پردیساں دی اس اداسی ویلے مردانے دا وی چلانا ہو جاندے ہے۔ انت وچ ایہہ وی اشارے دے دندے ہن کہ جھڑے لوک شبد بہاؤ پرہو دے ناں وچ رنگے ہوئے ہن اوبناں دا دوبارہ میل وی ہو جاندے ہے۔

ستگور پر ساد۔ آسا محلہ اچھنت گھڑ ۳ توں سن ہرنا کالیا کی واڑیے تاتا

رام۔ بکھ پھل میٹھا چار دن پھر ہووے تاتا رام۔ پھر ہوئی تاتا کھرا ماتا نام بن پرتاپئے۔ اوہ جیو سائر دیئی لہری بجل جوے چمکئے۔ پر باجھ راکھا کوئی ناہی سوئی تجھ بھساریا۔ سچ کہے نانک چیت رے من مرہ ہرنا کالیا۔ ۱ بھورا پھول بھونتیا دکھ اتی بھاری رام۔ ۲ مے گڑ پچھیا اپنا ساچا بیچاری رام۔ بیچار سینگوڑ مجھے پچھیا بھوڑ بیلی راتو۔ سورج چڑھیا پنڈ پڑیا تیل تاون تاتو۔ ۳ جم مگ بادھا کھاہ چوٹا سبب بن بیتالیا۔ ۴ سچ کہے نانک چیت رے من مرہ بھورا کالیا۔ ۵۔ ۲ میرے جیڑیا پردیسیا کت پوہ جنجالے رام۔ ۶۔ ساچا صاحب من وسے کی پھاسہ جم جالے رام۔ ۷۔ مچھلی وچھنی نین رنی جال بدھک پایا۔ ۸۔ سنسار

مایہ موہ میٹھا انت بھرم چکایا .. بھگت کر چٹ لائی
پر سیو چھوڈ منہ اندیسیا .. سچ کہے نانک چیت رے
من جیڈڑیا پر دیسیا .. ۳ ندیا واہ وچھنیا میلہ
سنجوگی رام .. جگ جگ میٹھا وس بھرے کو جانے
جوگی رام .. کوئی سہج جانے پر پچھانے سنگورو جن
چیتیا .. بن نام پر کے بھرم بھول پچھہ مگدھ اچیتیا ..
پر نام بھگت ن رے ساچا سے انت دھاپی رنیا .. سچ
کہے نانک سید ساچے میل چری وچھنیا .. ۴ ۱ ۵

---◆---

"بابر نون سمجھاؤن دا کوئی فائدہ نہی ہویا" فروزپور وچ بابا

سیدپیر (ایمن آباد) دا قتل عام ہو چکا سی۔ لاپورتے
دیپالپور دے قتل عام توں پہلاں دی گل ہے۔ گورو
صاحب کرتاپور صاحب توں نکل سلطان پور
ابارایمملودھیب ابراہیم آئے تے اوتھوں پٹی، قصور،
فروزپور، ممدوٹ، کنگپور بندے ہوئے دیپالپور ول جا
لوکائی نوں سچیت کر رہے سن کہ بچ جاؤ۔

جدوں فروزپور آئے تان اتھے کجھ سادھواں نال میل
ہویا۔ سادھواں کیہا کہ اسیں سنئے قابل دا بادشاہ
بابر تھادی مندا ہے۔ گلاں باتاں ہونیاں۔ گورو صاحب
نے کیہا کہ ساڈا اس نال میل ضرور ہو چکا ہے۔ انوں
سمجھایا وی سی کہ لوکائی تے ظلم ناں کری۔ پر
اوپدے تے اثر نہی ہویا۔ سیدپیر وچ اس نے ہزاراں عام
لوکاں نوں موت دے گھاٹ صرف اس کر کے اتار دتا
کہ اس نوں شک سی کہ حملے ویلے عام جنتانے بہار
خان ابارایمملودھیب ابراہیم دا ساتھ دتا سی۔

گورو صاحب نے کیہا کہ اک پنڈہ دوسرے نوں
سمجھا ہی سکدا ہے۔ باقی گل کرتار دی کریا دی
بندی ہے۔ کئی لوک اوہدی بخشش توں وانجھے ہی
رہ جاندے ہن۔ مثال دے طور تے انیکاں واری
شاستراں دے گیانا انیکاں پنڈتاں دی بدھ بھرشت
ہوئی تے اوہناں اوہ کم کیتے جہڑے شاستراں دے
الٹ سن۔ ایسے طرحاں طاقت دے نشے وچ حکمران
ظلم کرنوں نہی ٹلدے۔
صاحب نے شبد گا ویا:-

سنگور پرساد .. آسا گھڑ ۳ محلہ ۱ لکھ لسکر لکھ
واجے نیزے لکھ اٹھ کرہ سلام .. لکھا اپر فرمائیں
تیری لکھ اٹھ راکھہ ماں .. جاں پت لیکھے نہ پوے
تان سبہ نراپھل کام .. ۱ پر کے نام بنا جگ دھندا ..
جے بہتا سمجھائے بھولا بھی سو اندھو اندھا .. ۱
رہاؤ .. لکھ کھٹیہ لکھ سنجیہ کھاجہ لکھ آوہ لکھ
جاہ .. جاں پت لیکھے نہ پوے تان جی کتھے بھر پاہ
.. ۲ لکھ ساست سمجھاوئی لکھ پنڈت پڑہ پراں ..
جاں پت لیکھے نہ پوے تان سبھے کپروان .. ۳ سچ
نام پت اوپجے کریم نام کرتاؤ .. ابھنیں بردے جے
وسے نانک ندی پاز .. ۴ ۱ ۳۱

---◆---

جدوں کھالڑے دے مہاجن نے گورو صاحب کولوں کپاہ ویلائیو

گورو صاحب لاہور ولوں آ رہے سن تان لوڈھے ویلے
اوہ کھالڑے پہنچے۔ اتھے سادھواں دا ٹولا پہلاں ہی
براجمان سی۔ کیہا جاندا ہے کہ اتھے وی کوئی وڈا
جوگی اشرم پنڈا سی تھیے۔ گورو صاحب نے اتھے
سبھ دے ساہمنے کرت اتے گرسٹ دھرم دی وڈیائی
اتے سنیاں دا کھنڈن کیتا۔ ایسے ہی پنڈ دا مہاجن
شاہوکار گورو صاحب اتے مردانے نوں رات کٹن
واسطے اپنی حویلی لے گیا۔ مہاجن اندرون اوکھا سی
کہ گورو صاحب نے صدیاں پرانے سنیاں دے
سدھانت تے کیو چوٹ کیتی ہے۔

اپنی حویلی وچ لجا کے مہاجن نے گورو صاحب تے
بھائی مردانے نوں کیہا کہ تسی اوہ کپاہ ویلو میں
تھاڈے واسطے بھوجن لے کے آؤدا ہاں۔ کجھ دیر مردانے
نے کپاہ ویلی۔ نیڑے ہی کتے غریب بروالیاں دا گھر
سی جنانے گورو صاحب اتے بھائی مردانے نوں پرشاد
چھکایا۔ سبھ ویرے جدوں مہاجن آئے تان الٹا گورو
صاحب پراں دا مخول اڈایا۔

بعد وچ جدوں گورو صاحب دے ناں دا ڈنکا پورے
پنجاب وچ وجن لگا تان لوکاں نوں احساس ہویا کہ
پنڈ دے مہاجن نے کس مہانپرکھ نال ماڑا ورتاؤ کیتا
ہے۔ کرنی رب دی چھیتی ہی اوہ مہاجن کنگال ہو
گیا۔ لوکاں نے محاورہ بنا لیا کہ گورو صاحب نے اس
پنڈ دے مہاجناں نوں سراپ دتا ہے۔
وسورسوں کھالڑا مرو مہاجن ننگ۔

کھالڑے توں گورو صاحب امینشاہ آئے

کھالڑے دے نال ہی کلو میٹر دی وتھتے پنڈ امینشاہ
ہے جتھے گورو صاحب کھالڑے توں پہنچے۔
امینشاہ دے وسنیک بڑے مان نال دسدے ہن کہ
اس پنڈ والیاں نے گورو صاحب دا پورا ادر ستکار کیتا۔
اتھوں دے یادگاری گرو دوارہ صاحب وچ اس ویلے دا
نم دارکھ موجود ہے۔ اتھوں دے وسنیک دسدے ہن
کہ اس پنڈ نوں گورو صاحب نے ایہہ کہہ کے نواجیا:
کھالڑا خالی۔ امینشاہ دے شاہ۔

---◆---

جاہمن دے جینی ی

سن ۱۵۰۰ دے نیڑے تیرے قصور داراجا جین دھرم دا
کٹر اپاشک سی۔ اس نے اپنے راج وچ شکار تے پورن

کھالڑے وچ گورو صاحب دا یادگاری گرو دوارہ (کھپے اتے سچے)
امینشاہ۔ شاہاں دا شاہ۔ صاحب دا یادگاری استھان۔ گورو صاحب دے
چھوہ والی اتھاسک نم بن سک گئی ہے۔

پابندی لائی ہوئی سی۔ علاقے وچ وڈا حصہ بیلا ہون کر کے سوراں آتے پرناں دی آبادی بہت ودھ چکی سی، جس توں کسان ڈھاہڈے تنگ سن۔ ہالہ وی ایہہ ٹھوک کے لیندا سی۔ بڑی چلاکی نال دلی دربار نوں کھش رکھدا سی۔

پنڈ جابمن جو لاہور توں ۳۰ کو کہ۔ می۔ دکھن پچھم دی گٹھ وچ ہے (کھالڑے توں ۱۰ کہ۔ می۔ دکھن پچھم) دا اک وسنیک اس راجے دا دیوان (پردھان منتری) سی۔ دیوان دے منڈے دی انیت (جنیو پاؤن) دی رسم سی۔ اس نے اپنے بھائیچارے دے بھوج وچ بکرا وڈھیا۔ اس گل دی خبر راجے نوں لگ گئی۔ رسم توں تیسرے دن راجے نے اپنی فوج بھیج کے دیوان دا گھر بار سبھ لٹ لیا۔ اس گل دا علاقے دے وسنیکان وچ وڈا روس سی۔

سماں پا کے جدوں گورو صاحب اس پنڈ وچ پدھارے تاں اتھوں دے نریا ناں دے وسنیک دے گھر ٹھہرے سن۔ ناریا نے گورو صاحب دی بہت او بھگت کیتی تے صاحب نوں مہاں پرشاد* چھکایا سی۔ ادوں ہی وسنیکان نے گورو صاحب اگے فریاد کیتی سی کہ راجے نے پرچا دی ناساں وچ دم کیتا ہویا ہے۔ نالے دیوان دے گھر دی لٹ دی گل دسی۔ گورو صاحب دے موہوں سہج سبھا نکل گیا کہ جوہیں راجے نے دیوان نوں لٹیا ہے راجے نوں مہاراجہ لٹ پت لے جائیگا۔ چھیتی پھر پٹھاناں (ہو سکدا لودھیانے) جینی راجے دا سارا مال اسباب لٹ لیا سی۔

اسے پنڈ وچ مشہور جین مندر بندا سی جتھے گورو صاحب دا میل چین سنیاسیاں نال ہویا۔ اتھوں دے جین سادھواں دے گندے طور طریقے ویکھدے ہوئے پھر گورو صاحب نے شبد رچیا سی*:-

سلوک م ۱ سڑ کھوپای پیئہ ملوانی جوٹھا منگ منگ کھاپی .. پھول پھدیہت *** موہ لین بھڑاسا پانی دیکھ سگاہی .. بھیدا واگی سڑ کھوپائیں بھرین ہتھ سواہی .. ماؤ پیو کرٹ گوائن ٹپر روون دھاپی .. اونا پنڈ ن پتل کریا ن دیوا موئے کتھاؤ پاپی .. اٹھسٹھ تیرتھ دین ن ڈھوئی برہمن ان ن کھاپی .. سدا کچیل رہہ دن راتئی منھے ٹکے ناہی .. جھنڈی پائی بہن نت مرنے دڑ دیبان ن جاہی .. لکی کاسے ہتھی پھمن اگو پچھی جاہی .. نہ اوئی جوگی نہ اوئی جنگم نہ اوئی قاضی منلا .. دی وگوئے پھرہ وگتے پھٹا وتے گلا .. جیا

جابمن۔ بھائی نریئے دا اسٹھان اج اداس ہے۔ پنڈ جابمن بھارت پاک سرحد توں سارا ۲ کہ۔ می ترن تارن دے پنڈ ڈل دے ساہمنے پیندا ہے۔

مار جیوالے سوئی اوڑن کوئی رکھے .. دانٹے اسنانہ ونجے بھس پئی سر کھتھے .. پانی وچہ رتن اپنے میڑ کیا مادھانی .. اٹھسٹھ تیرتھ دیوی تھاپے پری لگے بانی .. نائی نواجانے پوجا ناون سدا سجانے .. مویا جیودیا گت ہووے جاں سر پائے پانی .. نانک سر کھتھے سیطانی اینا گل ن بھانی .. وٹھے ہوئے ہوئے بلاول جیا جگت سمائی .. وٹھے ان کماڈ کپاہا سبھسے پڑدا ہووے .. وٹھے گھاہ چرہ نت سرہی سا دھن دہی ولووے .. تت گھئی ہوم جگ صد پوجا پئی کارچ سوہے .. گورو سمند ندی سبھ سکھی ناتے جت وڈیائی .. نانک جے سر کھتھے ناون ناہی تا ست چٹے سر چھائی .. ۱

---◆---

جھ ساکھیاں آتے ستھان جاناں دا ویروا سبندھت اداسیاں وچ ناں آسکیا

وڈے پنجاب (پاکستان آتے بھارتی) دا تاں بابے نے شاید ہی کوئی مہتوپورن پنڈ شہر چھڈیا ہووے جتھے چرن ناں پائے ہون۔ جھ اک ہور اسٹھان جو سبندھت اداسیاں وچ آؤنارہ گئے اوہناں بارے سنکھپ وچ جانکاری دتی جا رہی ہے:-

تکھتوپرا (موگا) N

جدوں اس اسٹھان تے چھویں پاتشاہ آئے تاں بانی گورو دا ستھان ویکھ کے اپنے بھاوک ہوئے کہ سنے کپڑیاں ہی کچے سروور وچ وڑ گئے۔

کچے سروور نوں مہاراجہ رنجیت سنگھ دے ایہلکار سردار دھنا سنگھ موڑنے پکا کروایا سی۔

پتو پیرا سنگھ O

موگے توں ۳۰ کہ۔ می۔ دکھن جاں باگھاپرانا توں ۱۸ کہ۔ می۔ یورب-دکھن، جاں نہال سنگھ والا دے ۴ کہ۔ می پچھم وچ پنڈ پتو پیرا سنگھ ہے۔

اتھے وی کسے ویلے سوڑی ناں دا شہر بندا سی تے راجے دا قلعہ وی سی۔ جس دے تھپہ دے نشان بن تک موجودے۔ قلعے اندر موجود وپاریاں دا شہر سوڑی سی۔ زیادہتر آبادی کھتری تے براہمن لوکاں دی سی۔ گورو صاحب اتھے وی راجے نوں ہی ملن آئے سن۔ اوہناں اک چھپڑی لاگے کریر دی چھاویں ڈیرہ کر لیا۔ اتھوں ہی صاحب نے پھر ستنام نرنکار دا پرچار کر لوکاں نوں اپدیش کیتا۔ اوسے چھپڑی دی تھان جتھے صاحب نے اشنان کیتا اج سروور ہے۔

اس تھان دی اہمیت ایہہ رہی ہے کہ گورو ہرگوبند صاحب وی اس مٹی نوں نتمسک بون آئے سن۔ گورو صاحب دے گھوڑیاں واسطے جدوں کھوہ توں پانی لین لگے تاں سوڑی دے بندواں نے ورودھ کیتا۔ گورو صاحب نے صرف دتا کہ جے اسپیں اس کھوہ دا جل نہی ورت سکدے تاں پھر کوئی وی نہی ورت پاوینگا۔ چھپتی ہی پنڈ ہے آباد ہو گیا۔ کھوہ دا جل وی دوشٹ ہو گیا۔

اتھے ہی پھر ستوے تے دسوے پاتشاہ وی آئے۔ پیرا سنگھ دسوے صاحب دا سکھ سی جس نے ایہہ پنڈ

گرو دوارہ صاحب پتو بیرا سنگھ۔ انہوں نے سوجھ وان پر بندھکان نے پرانے یادگاری رکھ وی سامبھے ہوئے۔

اکوئی صاحب

نومبر / دسمبر ۱۵۱۸ ای نوں جدوں صاحب کلکھپتر گئے تاں اندازہ ہی اس پنڈ دے تھیہ تے جوگیاں دے مٹھتے اوہناں کجھ سماں گزاریا سی۔ ایہہ پنڈ چنڈی گڑھ-سر بندڑھ سڑک تے واقعہ ہے۔ سری گورو تیغ بہادر نے وی اس استھان تے اپنے چرن پائے سن۔

تھڑا صاحب نانک پور جگیزا

نانکسر سنام

پنڈ نواسیاں انوسار گورو صاحب اتھے پاتڑاں - مونک والے پاسیو آئے سن۔ شاندار یادگار ششوبھت ہے۔

لدھ-یانہ- مالیر کوٹلا مارگ تے ستھت پنڈ جھنگڑ جگیزا اج نانکپر جگیزا بن گیا ہے گورو نانک صاحب دی چرن چھوہ پ-رایت کرکے۔ اتھے وی چھویں پاتشاہ نے وی چرن پائے سن۔ کمالپ (سنگور)

گھلان سنگور

پنڈ منصور پور (چھپٹانوالی) توں گورو صاحب اتھے پدھارے سن آئے اگے پنڈ بھلوان ول نوں نکل گئے سن۔

پہلی اداسی توں پرتدیاں جیند ولوں اؤدیاں اس پنڈ وچ پدھارے سن۔ (ویکھو صفحہ ۱۹۱ جیند، بھاگل، چیکا، کھروندی) ایہہ استھان وی گورو پرگوبند صاحب نے اجاگر کیتا سی۔

تلونڈی صابو وکھے سکھی دا بوٹا خود بانی گورو نے ہی لایا سی۔ گو. نانکسر تلونڈی صابو. کانجھلا (سنگور) جھڑا صاحب کانجھلا وکھے گورو صاحب نے پہلی اداسی توں پرتدیاں چرن پائے۔

گورو صاحب دی بخشش نال آباد کیتا کیونکہ پنڈ سوڑی نوں تاں گورو صاحب دا صراف لگا ہویا سی۔ پتو توں ۲۰ کہ. می. پنڈ بھگنا بھائی کا ہے۔ اتھے وی گورو صاحب دی گوشٹی کیسے جوگی نال ہوئی سی۔ جس کرکے ایہہ علاقہ وی گورو دا سکھ بن گیا۔ اتھوں دا بھائی میلو ہویا ہے جس نے امرتسر سروور دی کار سیوا ویلے وڈی سیوا کیتی تے گورو صاحب دی بخشش دا پاتر بنیا۔ ایسے ہی میلو دا پوترا بھائی بھگنا ہویا ہے۔

اکوئی صاحب نوں بھاگ لائے

پہلی اداسی توں پرتدے ویلے صاحب اس پنڈ وچ پدھارے جو اج لدھیانہ-سنگور سڑک تے ہے۔ گورو پرگوبند صاحب نے ایہہ استھان پرگٹ کیتا سی۔

کہیا جاندا ہے کہ اکوئی صاحب توں گورو صاحب جنیر دے تھیہ تے وی براجے سن جتھے اجکل مستوانا صاحب موجود ہے۔ اج کلھ کئی لوک ایہہ وی کہہ رہے کہ بھومیئے چور والی گھٹنا اتھے واپری سی۔ ایہہ دعویٰ غلط ہے۔ (ویکھو صفحہ ۱۳۴)

دودھر صاحب

دودھر صاحب موگا

اتھے وی گورو صاحب دا اؤنا چھویں پاتشاہ سری گورو پرگوبند صاحب نے پرگٹ کیتا سی۔ بعد دسویں پاتشاہ وی چرن پائے سن۔ ایسری پیل دا تھیہ

پیر سہا

پیپ ۶۹، و گردھام دیدار- ۱۵۰ امینشاہ وکھے روایت ہے کہ گورو صاحب س. ۱۵۸۶-کھالڑے ب (۱۵۲۹ ای.) نوں اتھے پدھارے سن۔ پرمپرا ایہہ وی کہندی ہے کہ اس توں بعد گورو صاحب مکے دے حج تے گئے سن۔ دھیان رہے قصبہ کھالڑا سلطان پور لودھی- لاہور دے راہ وچ پیندا ہے۔ بو سکدا گورو صاحب کدی اس روٹ تے چلے ہوئے اتھے پدھارے ہون۔ کھوج دا مضمون ہے۔

ی گردھام دیدار- ۱۵۲، پیپ- ۷۷

شید شدھ پنجابی وچ ہے۔ اس کرکے اوہ لکھاری غلط بن جڑے * کہندے کہ ایہہ گجرات وچ رچیا گیا سی۔

پدیہت- گندگی (جینی اپنے مل نوں دباؤن توں پہلاں نسجے کردے سن کہ اس وچ کوئی جیو نہ ماریا جائے)

سائیکل یاتری - ۲۳۸-۲۶۱، سائیکل یاتری- ۲۳۸-۲۶۱

نانکسر تلونڈی صابو

کانجھلا